

3. Społeczeństwo polskie pod okupacją

1. Formy ruchu oporu

Walka zbrojna = czynny ruch oporu	Walka cywilna = bierny ruch oporu
1. Cele: ▪ przeciwstawienie się polityce okupanta, ▪ utworzenie armii podziemnej, która będzie zadawać najeźdźcy jak największe straty. 2. Metody: ▪ akcje dywersyjne – działalność na terytorium nieprzyjaciela w celu dezorganizacji jego działań poprzez: ✓ uszkodzanie urządzeń obronnych, ✓ niszczenie linii komunikacyjnych, ✓ przeciwdziałanie eksterminacji ludności polskiej, ✓ wykonywanie wyroków śmierci, ✓ zdobywanie broni i funduszy ▪ wywiad ▪ sabotaż	1. Cele: ▪ utrzymanie ducha walki w społeczeństwie polskim, ▪ utrudnianie grabieży kraju, ▪ utrzymanie wysokiego morale wśród Polaków w okupowanym kraju, ▪ przekonanie opinii publicznej państw obcych, że Polska nigdy się nie podda. 2. Metody: ▪ bojkot najeźdźcy, dzięki wprowadzeniu kodeksu postępowania Polaka, ▪ wydawanie prasy konspiracyjnej, ▪ stosowanie propagandy wizualnej: ▪ prowadzenie dywersji psychologicznej wśród Niemców, ▪ sabotaż (niszczenie maszyn) w zakładach pracy, ▪ prowadzenie akcji antykontyngentowej, ▪ działalność placówek naukowych w konspiracji, ▪ tajne nauczanie, ▪ fałszowanie dokumentów niemieckich, ▪ pomoc dla prześladowanych Polaków, ▪ pomoc dla Żydów, ▪ ochrona zabytków i dzieł sztuki.

2. Do najślawniejszych akcji zbrojnych polskiego podziemia możemy zaliczyć:

- spalenie 33 pociągów przez Związek Odwetu na terytorium III Rzeszy,
- **akcję „Wieniec”** z 8.10.1942 r. kiedy to ZO wysadził tory wokół Warszawy odcinając na pewien okres ten węzeł komunikacyjny. Akcję tę powtórzono w sylwestra 31.12.1942/1.01.1943 r. – akcja „Wieniec II”,
- 27.11.1942 oddział „Norberta” zaatakował wieś Udycze na Zamojszczyźnie. Była to akcja skierowana przeciwko osadnikom niemieckim, których sprowadzono na miejsce brutalnie wysiedlonych Polaków,
- 18.01.1943 r. oddział porucznika **Jana Piwnika** pseudonim „**Ponury**” zaatakował i rozbił więzienie w Pińsku uwalniając więźniów. Ten sam oddział wysadził 12 pociągów.
- 26.03.1943 r. **Szare Szeregi** (podziemne harcerstwo) przeprowadziły **Akcję pod Arsenalem** – napad na karetkę więzienną przewożącą więźniów, w celu ich uwolnienia. Przede wszystkim

chciano uwolnić „Rudego” – Janka Bytnara, co się udało. Niestety chłopak zmarł ze względu na ciężkie obrażenia jakich doznał podczas przesłuchań przez Gestapo.

- W sierpniu 1943 roku przeprowadzono akcję „Taśma” – uderzenie na niemieckie posterunki graniczne. Podobną akcją „Łańcuch” przeprowadzono w listopadzie 1943 r.
- 12.07.1943 r. napad na samochód bankowy na ul. Miodowej w Warszawie – zdobyto 160 mln które przeznaczono na działalność konspiracyjną. Akcja ta jest przykładem tzw. „akcji wywłaszczeniowej”.
- 1.02.1944 r. wykonano wyrok śmierci na szefie policji dystryktu warszawskiego generale SS **Franzu Kutscherze**. Łącznie zlikwidowano podczas okupacji 1246 Niemców; likwidowano również agentów Gestapo.
- do najśawniejszych akcji wywiadu ZWZ-AK należała akcja odkrycia miejsca produkcji rakiet V1 i V2 skutkiem czego alianci mogli zbombardować Penemünde 18.08.1943 r., a także zdobycie pocisku (maj 1944).

Walkę zbrojną prowadziły również oddziały Batalionów Chłopskich i Gwardii Ludowej

3. Walka cywilna. Objęła ona wszystkie dziedziny życia. Służył temu m.in.

a) **kodeks postępowania Polaka** do którego się stosowano. W kodeksie określono zasady postępowania Polaków wobec Niemców. M.in.:

- zakaz używania w urzędach i na ulicy języka niemieckiego,
- bojkotowanie tzw. prasy gadzinowej (prasa okupacyjna w języku polskim),
- nie uczestniczenie w imprezach organizowanych przez Niemców,
- nie utrzymywanie żadnych kontaktów z Niemcami.

b) Prasę gadzinową miały zastąpić tytuły **prasy podziemnej**.

c) Podniesieniu społeczeństwa polskiego na duchu służyła m.in. **propaganda wizualna**:

- malowano na ścianach hasła , napisy, symbole (żółt – spiesz się powoli, Polska Walcząca),
- wywieszano polskie flagi w miejscach publicznych,
- rozrzucano ulotki,
- zamalowywano niemieckie plakaty obwieszczeniowe.
- Do jednej z najbardziej spektakularnych akcji propagandy wizualnej doszło 12.02.1942 r. kiedy to „Alek” z Szarych Szeregów odsłonił napis w języku polskim na pomniku Mikołaja Kopernika.

d) **Dywersję psychologiczną** wśród Niemców prowadziła specjalna komórka „N” wydzielona z Biura Informacji i Propagandy AK. Celem dywersji propagandowej było demoralizowanie żołnierzy i urzędników niemieckich:

- starano się dostarczać Niemcom różne gazety i pisma w języku niemieckim z fałszywymi informacjami,
- wysyłano fałszywe druki i zawiadomienia by szerzyć chaos i dezinformację,
- rozwieszano fałszywe obwieszczenia.

e) Podstawową metodą walki cywilnej był **sabotaż**:

- starano się pracować mało wydajnie i produkować tzw. „buble”.
- wydajność pracy w fabrykach spadła o ok. 50% w stosunku do czasów przedwojennych.

f) Przeciwko okupantowi występowali również chłopci, których zmuszano do dostarczania wysokich kontyngentów. **Akcja antykontyngentowa** polegała na ukrywaniu zboża i oddawaniu tylko jego części, ukrywano hodowane zwierzęta i prowadzono „nielegalny” ubój zasilając mięsem czarny rynek w mieście (lub własne rodziny).

- g) W okupowanym kraju starano się również kontynuować **pracę naukową, kulturalną i oświatową**. W podziemiu działało 45 teatrów, a polscy aktorzy woleli być kelnerami niż grać w niemieckich teatrach.
- g) **Tajne nauczanie** prowadziła **Tajna Organizacja Nauczycielska (TON)**. Nauczano dzieci i młodzież na wszystkich poziomach. Tylko na poziomie szkoły podstawowej nauczano ponad 1 mln dzieci. Do podziemnych gimnazjów i liceów uczęszczało ok. 100 tys. osób. Nauczanie odbywało się na **tajnych kompletach**. W podziemiu działały szkoły wyższe: Uniwersytet Warszawski, Politechnika Warszawska, Wolna Wszechnica Polska, Uniwersytet Ziem Zachodnich (dzisiejszy Uniwersytet Poznański), Uniwersytet Jagielloński, Akademia Górnicza, Instytut Pedagogiczny.
- h) Duży wkład w podtrzymywanie polskiego ducha narodowego położyło polskie duchowieństwo. Pomagało ono również w tajnym nauczaniu czy w utrzymaniu łączności konspiracyjnej. Pomoc dla ludności dotkniętej eksterminacją niosła Rada Główna Opiekuńcza.
- i) Pomocy Żydom udzielała Rada Pomocy Żydom "Żegota" utworzona przy Delegacie Rządu na Kraj. Społeczeństwo polskie uratowało ok. 200 tys. Żydów.

4. Zagłada polskich Żydów

- a) pozbawiono ich wszelkich praw i poddano terrorowi. Zamknięto ich w gettach gdzie Żydów głodzono
- b) stopniowo likwidowano mniejsze getta, a ludność żydowską przenoszono do gett w dużych miastach
- c) od 1942 r. wprowadzono w życie decyzję o „ostatecznym rozwiązaniu kwestii żydowskiej” – deportowano Żydów z GG **do obozów zagłady**: Beżec, Treblinka, Auschwitz=Birkenau, Kulmhof, Sobibór. Getta były likwidowane.
- d) W wielu miastach wybuchły powstania w gettach żydowskich . Największe powstanie wybuchło w getcie warszawskim. Trwało od 19.04. do 16.05.1943 r. Jego przywódcą byli **Mordechaj Anielewicz, a ostatnim Marek Edelman**. Wielu Żydów zginęło a getto zrównano z ziemią.

3. Konflikt na Wołyniu – lipiec 1943 r.

- a) w 1942 r. ukraińscy nacjonałiści tworzą **UPA** – Ukraińską Powstańczą Armię na czele ze **Stepanem Banderą**. Wykorzystując atak III Rzeszy na ZSRR chcieli oni utworzyć państwo ukraińskie. W tym celu chcieli usunąć z terenów Ukrainy ludność innych narodowości.
- b) ona początku 1943 r. UPA rozpoczęła czystki etniczne. W lipcu 1943 r. zaatakowano ponad 100 wsi zamieszkałych przez Polaków na Wołyniu, mordując wszystkich mieszkańców
- c) w odwecie powstały oddziały samoobrony AK, które atakowały wsie ukraińskie.
- d) walki polsko – ukraińskie były na rękę Niemcom – wzajemne zwalczanie się partyzantki polsko – ukraińskiej odciągało jej uwagę od Niemców.